

מדינת ישראל

משרד המשפטים

ייעוץ וחקיקה

י"ח באב, תשע"ב

6 באוגוסט, 2012

לכבוד

מר עודד פלר, ער"ד

האגודה לזכויות האזרח בישראל

רחוב נחלת בנימין 75

תל אביב 65154

שלום רב,

הנדון: תקנות סדר הדין האזרחי (תיקון מס' 4), התשע"ב-2012

סימוכין: מכתבך לשר המשפטים ביום 2 באוגוסט 2012

במכתבך שבסימוכין אתה מלין על כך שתקנות סדר הדין האזרחי (תיקון מס' 4), התשע"ב – 2012, כביכול, פוגעות בזכות היסוד של הגישה לערכאות ואף באמנות בינלאומיות. זאת, משום שהוא מונע ממי שאינם בעלי תעודת זהות או דרכון להגיש כתבי טענות לבתי המשפט בישראל. לדברך "תוצאות התיקון היא כי פלסטינים תושבי השטחים הכבושים, פליטים ומחוסרי אזרחות, אשר אינם מחזיקים בדרכונים, לא יוכלו לנהל הליכים משפטיים, משום שכתבי הטענות שלהם לא יתקבלו."

מכתבך הגיע אלינו ביום חמישי בסביבות השעה 18, ועוד לפני שהספקנו לעיין בו הוא פורסם באמצעי התקשורת, אף שהתקנות ייכנסו לתוקף רק בסוף החודש, כפי שצינת במכתבך.

שתי הוראות בתקנות, האחת קובעת כי, בתקנה 7א, לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, תיווסף תקנת משנה: "(ה) לא יקובל כתב בי-דין לרישום אם לא צוין בראשו מספר זהותו של מגיש כתב בי הדין." והשנייה, מגדירה מהו מספר זהות, בין היתר, "(4) לגבי תושב ישראל – מספר זהותו במרשם האוכלוסין; (5) לגבי יחיד שאינו תושב ישראל – המדינה שבה הוצא הדרכון ומספר הדרכון." בדברי ההסבר לתיקון הוסבר טעם התיקון:

מדינת ישראל

"כיום, לעיתים, מתקבלות לרישום במזכירות בתי המשפט כתבי בי דין אשר אינם נושאים את מספר הזהות של בעל הדין אשר מגישם. מצב זה, עלול להביא לידי תקלות וקושי בביצוע החלטות ופסקי דין על ידי הגורמים אשר נדרשים ליישם כגון, רשות האכיפה והגבייה האמונה על ביצוע פסקי דין והחלטות, ביקורת הגבולות וגופים ממשלתיים נוספים.

יצוין כי אין בתיקון המוצע כדי לפגוע בזכות הגישה לערכאות היות שחזקה על כל אדם כי הוא יודע את פרטי זהותו."

תכלית התיקון היא אפוא לאכוף על בעלי דין, שיש ברשותם מספר זהות, לציין פרט חשוב ומהותי זה בכתבי בי דין המוגשים על ידם, כדי שהרשויות תוכלנה לבצע את החלטה שמתקבלת על ידי בתי המשפט כלפי האדם הנכון.

יסודה של תקנת המשנה שבגדון הוא אפוא טכני. לפי תקנת משנה קודמת: "(ג) לא תקובל תובענה ללא טופס פתיחת הליך אזרחי כשהוא ממלא כהלכה, על כל חלקיו, לפי הפרטים הנדרשים בו כמפורט בשימוע שפרסם מנהל בתי המשפט ברשומות." אחד הפרטים שגדרש למלא בטופס, כדי לפתוח הליך בבית המשפט שבמסגרתו מוגש כתב בי דין, הוא מספר זיהוי של מגישי התובענה ואף מספר הזיהוי של בעלי הדין שכנגד, ככל שהם ידועים למגישי התובענה. התקנה הנוכחית באה לאכוף בצורה דומה את ההוראה שבתקנות שונות שמחייבות לציין את מספר הזהות בכתב בי-הדין (לדוגמה, תקנות 9 שעוסקת בהגשת כתב תביעה).

תקנה משנה (ג) נוהגת משנת 1992, ואף שהיא קובעת, באותה לשון של תקנת המשנה שבגדון, כי לא ניתן יהיה להגיש תובענה ללא מספר זהות, לא ידוע לנו על כך שנמנעה מאדם האפשרות להגיש תובענה בשל כך שלא ציין את מספר הזהות. יש להניח שבין הפונים לבתי המשפט ובתי הדין לעבודה בעשרים השנים האחרונות היו גם תושבי הרשות הפלסטינית, פליטים וחסרי אזרחות.

ברור לכן, כי התקנה מכוונת כלפי מי שמחזיק או זכאי להחזיק תעודת זהות או דרכון, שלא ימנע מלרושם בטופס פתיחת הליך או על גבי כתב בי הדין. אכן הנחיית הנהלת בתי המשפט היא שבכל מקרה שבו לא מצוין מספר הזהות מועבר העניין לשופט או רשם שיוצהר בעניין קבלת טופס פתיחת ההליך וכתב בי הדין.

התקנות שבגדון אינן משנות אפוא את המצב החוקי הנוהג בענין זכות היסוד של הפניה לערכאות, ולאור הספק שהעלית בקשר לגיטוח התקנה נבחן אותה עד למועד כניסתה לתוקף.

אנו מודים לך על פנייתך.

בברכת כל טוב,
ד"ר מרץ סגל